

I fire år har forskerne lyttet til Lillebælt

FREDERICIA DAGBLAD
MANDAG 5. APRIL 2021

12 TREKANTOMRÅDET | MIDDELFART

I fire år har forskerne lyttet til Lillebælt

Støj fra skibe og byggerier fylder under havoverfladen i Lillebælt. Ved hjælp af data fra lyttestationen i Middelfart håber forskere at kunne gøre skibstrafikken mindre støjende.

INDSIGT

Jonathan Møller Nielsen
jomni@jfmedier.dk

LILLEBÆLT: Hvordan påvirker støj fra skibsmotorer marsvinene i Lillebælt? Og hvilken effekt har havnebyggerierne?

Det er nogle af de spørgsmål, som forskere fra Aarhus Universitet har brugt de seneste fire år på at finde frem til et svar på.

Siden marts 2017 har undervandsmikrofoner optaget lydene under havoverfladen ved lyttestationen på Gl. Havn. Og selvom der endnu ikke er kastet lys over al mystik om de små hvalers gøren og laden, er forskerne blevet meget klogere, fortæller seniorforsker på Institut for Bioscience på Aarhus Universitet og projektleder på aflytningen af Lillebælt Jonas Teilmann.

- Det, som er meget meget markant, er, at marsvin kommer ind på stenrevet, hvor hydrofonen står, om natten, men ikke om dagen. Det er præcis omvendt med skibstrafikken. Der er mange skibe om dagen og ingen om natten. Den sammenhæng kan skyldes alt muligt andet. Men det kunne også være forstyrrelser, siger han.

Marsvin ændrer adfærd

Jonas Teilmann og kollegaerne får data ind fra alle døgnets timer. Når de analyserer dataene, sidder de reelt og betragter marsvinenes kliklyde. Marsvinet bruger disse lyde som ekkolokation. De måler simpelthen afstandene til andre havdyr, broppiller, havbund og andet ved at klikke.

Marsvin er meget lydføl-somme. De kan, fortæller Jonas Teilmann, høre dybe toner nogenlunde ned til samme frekvens som mennesker, men i den anden ende af skalaen registrerer de lyde, som vi på to ben slet ikke opdager.

Forskerne har observeret, at marsvinenes adfærd æn-

Det, der er sket over de seneste årtier er, at støj i havene er steget og steget. Og vi er nødt til at gøre noget for at begrænse det.

JONAS TEILMANN, SENIORFORSKER

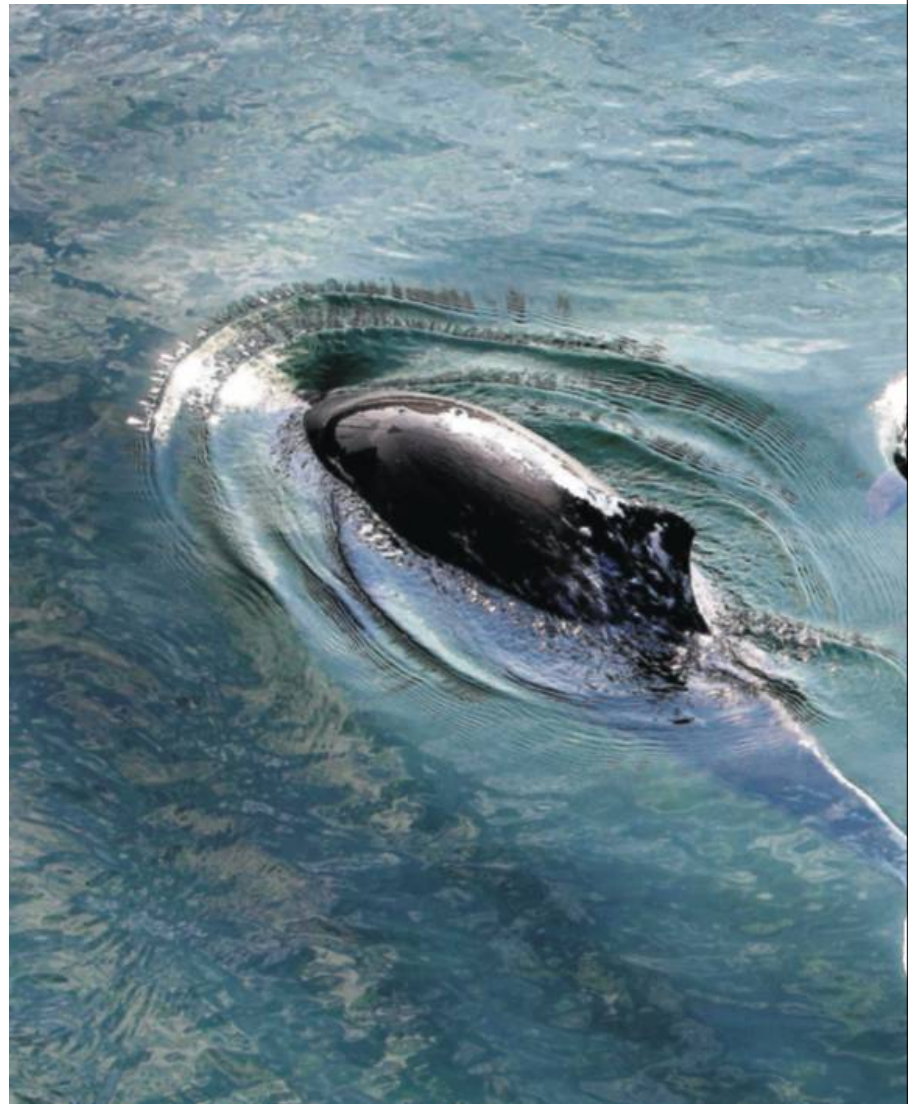
drer sig, når et støjende skib sejler forbi, fortæller seniorforskeren.

- Når marsvin spiser en fisk laver de en snurrelyd, siger han og fortsætter:

- Det sidder vi og kigger på. Og vi ved, at når marsvin spiser, er de uforstyrrede. Så kommer der nogle gange skibe forbi, og så kan vi se, at marsvinet stopper med at spise, og så starter den igen, når skibet er væk. På den måde kan vi måle effekten på marsvinene, siger Jonas Teilmann.

Kulden påvirker

Lidt mere usikkert er det, hvad det betyder for marsvinene, når der, som det har været tilfældet denne vinter, bliver bygget på havnen i Middelfart. Nedramningen af store pæle har sendt støjbol-

Lyttestationen på Gl. Havn blev indviet i foråret 2017, og siden har folk kunnet lytte til marsvinene under havoverfladen. Arkivfoto: Peter Leth-Larsen

indkodet i marsvinene, at et isdække er farligt at blive fanget under.

Men når al data om marsvinenes adfærd denne vinter er samlet sammen, vil man være klogere på, om også byggeriet har noget at sige, hvad angår marsvinenes øjensynlige flugt fra området omkring lyttestationen.

- Effekten af ramningen er et åbent spørgsmål, men at marsvin flygter fra isen er der ingen tvivl om, siger Jonas Teilmann.

Dæmpning af støj

Forskernes aflytning af Lillebælt er sat til at skulle fortsætte fire år endnu. Og målet er, at Jonas Teilmann og kollega-

ger ud i bæltet. Samtidig har forskerne kunnet se, at marsvinene denne vinter er søgt væk fra Middelfart-området.

Det er første gang, det er sket i de fire år, hvor lyttestationen har været i gang.

Man ved, forklarer Jonas

Teilmann, at marsvin søger ud på mere åbent hav, når det bliver meget koldt. Antagelsen er, at det sker, fordi det er

Naturvejleder: Støjniveauet overrasker folk

Ifølge naturvejleder Annette Weiss har lyttestationen de seneste fire år gjort en ellers svær opgave nemmere. Nemlig at bringe verdenen under havoverfladen frem i lyset.

Jonathan Møller Nielsen
jomni@jfmedier.dk

Naturvejleder Annette Weiss mener, at lyttestationen har gjort hendes arbejde med at formidle livet under overfladen nemmere. Foto: Jonathan Møller Nielsen

LILLEBÆLT: I marts 2017 fik naturvejleder ved Middelfart Kommune, tilknyttet Naturpark Lillebælt, Annette Weiss et nyt redskab til at formidle verdenen under havoverfladen.

En lyttestation blev sat op ved Gl. Havn i Middelfart, og senere fulgte også et par undervandskameraer, så borge- re både kunne se og lytte til Lillebælt.

Og det har været et stærkt kort at kunne spille med, fortæller Annette Weiss. For det kan være svært at give folk en forståelse for den verden, som man ikke kan se.

- Som mennesker ved vi ikke rigtig hvor meget larm, vi laver under vandet, siger hun.

- Noget af det, folk bliver meget overraskede over - uanset om jeg står dernede med en skoleklasse eller andre grupper - er det støjniveau, vi rent faktisk laver. Hvordan man kan høre især den hurtigtgående trafik dernede. Nogle gange er man simpelthen nødt til at gå ud af styrhuset, fordi det støjer så meget, for eksempel hvis der kommer en lille hurtigtgående båd forbi, siger Annette Weiss.

Dermed kan man give folk

et indblik i den oplevelse, som blandt andet marsvine- ne har, når de opholder sig i Lillebælt.

- Det kan man ikke gøre uden den lyttepost. Det der med at kunne mærke det på egen krop er ret virksomt for folk. Og når man så kan koble det med Jonas' projekt (Jonas Teilmann, leder på et forskningsprojekt om støj i Lillebælt, red.) omkring, hvordan det påvirker marsvin, som bruger lyd så meget, så bliver det en virkelig stærk formidling, siger naturvejle- deren.

Nogle gange er man simpelthen nødt til at gå ud af styrhuset, fordi det støjer så meget, hvis der kommer en lille hurtigtgående båd forbi.

ANNETTE WEISS, NATURVEJLEDER

Lyst til at passe på naturen

Det er svært for Annette Weiss at konkludere på, om den formidling, lytteposten har gjort mulig, har rykket noget ved folks forhold til livet under overfladen i Lillebælt. Men hendes håb er, at det kan gøre folk mere bevidste om, at vi som mennesker påvirker naturen - og i sidste ende bare skabe en større begejstring for undervandslivet.

- Vi tror på, at hvis man kender verden under overfladen, så har man mere lyst til at hjælpe os med at passe på den. Vi vil gerne have bragt livet under overfladen op til folk. Vi vil gerne have, at folk får en forståelse for, at derude er en fuldstændig fantastisk verden, som mange ikke kender, siger hun.

Tidslinje: Tre gange, de store hvaler kom gennem Lillebælt

Lillebælt er marsvinevand. Men det hænder også, at de helt store hvaler forvilder sig ned gennem det smalle farvand. Selv den største af dem alle har været forbi.

TIDSLINJE

Jonathan Møller Nielsen
jomni@jfmedier.dk

LILLEBÆLT: Du har formentlig set marsvinenes mørke fine bryde overfladen ude i Lillebælt. De små hvaler er der mange af. Chancen, for at du har set en af oceanernes helt store kæmper i bæltet, er væsentlig mindre. Men det er flere gange i historien hænt, at de helt store bardehvaler har lagt deres vej forbi.

1 2014
I juli 2014 blev der observeret en pukkelhval med sin kalv i Lillebælt. En

familie formåede sågar at filme dem, mens de bevægede sig rundt i havet syd for Snævringen mellem Skamling og Fønsskov. Det var formentlig de samme hvaler, som få dage forinden var blevet set i Flensborg Fjord. Pukkelhvaler er blevet set flere gange i de indre danske farvande.

2 2010
Klodens næststørste pattedyr, finhvalen, der kan blive op til 20 meter lang, har flere gange været observeret i Lillebælt. Men den episode, som de fleste nok husker bedst, er den gang i juni 2010, hvor en finhval endte sine dage strandet ved Ibkø i Vejle Fjord. I

Finhvalen, der strandede ved Vejle, og som i en periode var udstillet på Vejle Kunstmuseum, var formentlig den samme, der i dagene forinden var blevet observeret ved Lillebælt. Arkivfoto: Jørgen Hansen

dagene forinden var formentlig den samme finhval blevet set i området omkring Lillebælt. Først ved Båring Vig og senere længere sydpå i Lillebælt.

3 1931
Det sker næsten aldrig, at verdens største pattedyr, blåhvalen, forvilder sig ind i de indre danske far-

vande. Men tilbage i 1931 kom en blåhval forbi Lillebælt. Hvalen var 30 meter lang og vejede 20 ton. Den endte sine dage ved fiskernes harpuner nede ved Åro. Det tog fiskerne halvandet døgn at slå mastodonten ihjel, og skelettet fra hvalen er i dag udstillet på Zoologisk Museum i København.

Marsvinene i Lillebælt ser ud til at blive påvirket meget af skibsstøj, og forskerne håber, at data fra lyttestationen kan føre til, at man kan få dæmpet støjen fra skibstrafik. Arkivfoto: Birgitte Carol Heiberg

erne herefter vil være i stand til at definere, hvor grænseværdien for støj under havets overflade går. Altså hvor meget larm skal der til, før marsvinene bliver påvirket.

Den viden vil kunne bruges til at regulere, hvor meget skibstrafik må støje et sted som Lillebælt.

- Det, der er sket over de seneste årtier, er, at støj i haven er steget og steget. Og vi er nødt til at gøre noget for at begrænse det. Det kunne jo være, at man bygger skibe, som er mere støjsvage. Det kunne være el-motorer, så selve motoren ikke larmer så meget, og så kan det være skruer, som er designet til at have en langsommere omdrejning, så de kan yde det, de skal, men dermed larmer mindre.

På et tidspunkt er det også forskernes plan at sætte et forsøg i gang, hvor man vil anmode skibe om eksempelvis at sejle langsommere, så skruen ikke skurrer så meget i marsvinenes ører. Og Jonas Teilmann fortæller, at flere lokale hvalsafaribåde har vist stor interesse i at få noget mere viden om, hvordan de med deres både kan undgå at forstyrre de små hvaler.

- Der er en god interesse for det, så der er nedsat et udvalg, der skal lave en Code of conduct (retningslinjer, red.) for bedste måde at nærme sig hvaler på. Det er blevet aktuelt, fordi så mange gerne vil ud og se marsvin. Det er i alles interesse, at vi får gjort det på en god måde, siger Jonas Teilmann.